

Konrad
Adenauer
Stiftung

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ALGISI

Editör:

Doç. Dr. M. Nail Alkan

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

Bütün hakları saklıdır.
Tekrar basımı ancak Konrad-Adenauer-Stiftung izniyle

Ahmet Rasim Sokak No: 27
06550 Çankaya – Ankara / TÜRKİYE
Telefon: +90 312 440 40 80
Fax : +90 312 440 32 48
E-mail : info.tuerkei@kas.de
www.kas.de – www.kas.de/tuerkei

ISBN : 978-605-4679-05-8

Tasarım&Baskı: OFSET FOTOMAT
+90 312 395 37 38 Ankara, 2013

Önsöz

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olma süreci çok uzun bir dönemi kapsamaktadır. Zaman zaman hız kazanan, zaman zaman da duraklamalar yaşanan bu sürecin Türk toplumu üzerinde ne gibi etkileri olduğu bizim için önemlidir.

Türkiye nüfusunun çoğunluğunu genç nüfus oluşturmaktadır. Şu anda üniversite öğrencisi olan ve gelecekte Türkiye'de söz sahibi olacak gençler Avrupa Birliği sürecini nasıl değerlendirmektedirler? Bu bağlamda Doç. Dr. Nail Alkan ve ekibinin bu çalışması bizlere ışık tutacaktır.

Anketlerdeki bazı cevaplar tahmin edilebilir olduğu kadar bazı cevaplar da ilginç ve düşünceleri besleyici yöndedir.

Aynı zamanda ortaya çıkan sonuçların Türkiye'de ve Avrupa'da karar vericilerin ilgisini çekeceğini ve destekleyeceklerini umuyorum.

Bu çalışmanın olumlu sonuçlarından biri de; bütün olumsuzluklara ve sıkıntılara rağmen Türk üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun halen AB yanlısı olduğudur.

Türkiye'nin AB norm ve standartlarını yerine getirmek için gösterdiği güven ve azim tüm taraflar için örnek ve özendirici olmalıdır.

Elinizde bulunan bu kitapçık Doç. Dr. Nail Alkan ve ekibi tarafından hazırlanmıştır. KAS Türkiye olarak bu çalışmayı desteklemek bizim için onur vericiydi.

Mevcut yayındaki sonuçlar 4 Ekim 2013 tarihinde ilgili kişi ve kuruluşlara sunulmuştur.

Doç. Dr. Nail Alkan ve ekibine bu çalışma için teşekkür etmeyi borç bilirim.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde yapılacak çalışmalara mümkün olan tüm desteği sunmaya hazır olduğumuzu belirterek saygılar sunarım.

Dr. Colin Dürkop

Konrad-Adenauer-Stiftung Derneği

Türkiye Temsilcisi

Avrupa Birliği'ne katılım, Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkma idealini gerçekleştirmek için çok önemli bir süreçtir.

Düne kadar oyalama taktiğiyle, durumu idare etme anlayışıyla sürdürölen Avrupa Birliği politikamız, Hükümetimizle birlikte net ve somut bir devlet politikasına dönüşmüş, Türkiye her açıdan Avrupa Birliği'ne katılım yolunda emin ve kararlı adımlarla ilerler olmuştur.

Dönemimizde başlatılan katılım müzakereleri, her türlü olumsuzluğa rağmen etkin bir şekilde sürdürölmektedir.

Özellikle son yıllarda Türkiye'nin gelişen ekonomik durumu ve çok yönlü dış politikası sayesinde artık bütün dünya, ölkemizden övgüyle bahsetmektedir.

Hayata geçirdiğimiz reformlar Türkiye'yi şu anda dahi birçok AB üyesi ölkeden daha ileri bir konuma taşımıştır. Türkiye'nin AB'ye yük olacak değil, AB'den yük alacak bir öлке haline geldiğiniz bizatihi Avrupalı yetkililer seslendirmektedir.

Buna rağmen Türkiye'nin önüne çıkarılan yapay engeller ve ölkemizin maruz kaldığı çifte standartlar sebebiyle müzakerelerde hak ettiğimiz noktada olmadığımız aşıkardır. Bu durum da kamuoyumuzun AB'ye güvenilirliğiniz zedelemekte, vatandaşlarımızın AB üyeliğine olan inancını yitirmesine sebep olmaktadır. Türk halkı Avrupa Birliği'ne değil ama Avrupa Birliği'nin haksız politikalarına haklı olarak tepkisini ortaya koymaktadır.

Ölkemizde Avrupa Birliği hakkındaki algılar genel olarak baktığımız zaman pozitif yönde iken, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik uyguladığı çifte standart neticesinde kimi dönem negatif bir hal almaktadır. Kamuoyunun bu konudaki nabzını ölçmek için toplumumuzun önemli bir kısmını oluşturan gençlerimizin Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri hakkındaki düşünceleri bizlere ışık tutmaktadır. Çünkü Avrupa Birliği perspektifi gençlerimizi yakından ilgilendiren, gençlerimizin gelecek perspektifini de doğrudan etkileyen bir hedeftir.

Sayın Nail Alkan tarafından ortaya çıkan bu çalışmanın, ölkemizdeki üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği algısı hakkında merak edilen soruları gidermesi yönünde önemli katkıları olacağı inancındayım. Bu çerçevede emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Egemen BAĞIŞ

Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ALGISI

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de üniversite eğitimi alan gençlerin Avrupa Birliği’ne yönelik algılarının ortaya çıkarılması ve bu çerçevede ileriye dönük atılması gereken adımların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmadır. Türkiye’nin demografik yapısı incelendiğinde Avrupa Birliği üyesi ülkelere kıyasla daha genç ve dinamik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2012 yılı sonu itibarıyla 75.627.384 kişi olan Türkiye nüfusunun %16,6’sını (12.591.641 kişi) gençler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın üniversitede okuyan gençlere yönelik gerçekleştirilmesinin temel nedenlerinden biri Türkiye’nin nüfusunun çoğunluğunu gençlerin oluşturması ve yüksek öğrenim alan gençlerin Avrupa Birliği hakkında bilinçli bir şekilde sahip oldukları pozitif ya da negatif algının ortaya çıkarılarak bu çerçevede atılacak adımların oluşturulmasına katkı sağlanmasıdır. Bugünün üniversiteli gençleri yarının Türkiye’sini şekillendireceğinden dolayı farklı bölgelerden seçilen bu genç grupların görüşlerinin ortaya çıkarılması konuya ilişkin meydana getirilecek tablonun oluşturulmasında oldukça önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu çalışma kapsamında Türkiye’nin farklı bölgelerindeki üniversitelere gidilerek, eğitim alan gençlerin Avrupa Birliği algısı, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda gelinen aşama ve ileriye yönelik öngörülerini ortaya çıkaracak biçimde hazırlanan anketler yüz yüze görüşme şeklinde grup olarak uygulanmıştır. Anket; sosyal bilimlerde veri toplamak için sıklıkla kullanılan, kısaca soru listesi olarak isimlendirilen, geniş bir kitlenin düşüncesini ve eğilimini ortaya çıkarmak adına uygulanan veri toplama yöntemlerindedir.¹ Bu çalışmada cevaplayıcıya olası cevap seçeneklerinin verildiği kapalı uçlu sorular grubunda yer alan sınıflama soruları² sorularak, tek bir seçeneğin işaretlenmesi istenmiştir. Bu şekilde cevapların

¹ Şener Büyüköztürk, “Anket Geliştirme”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, 2005, s. 133.

² Ibid.

güvenilir ve hızlı bir şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır. Toplamda 1000 kişilik bir öğrenci grubuna ulaşılmıştır. Ankette yer alan sorular, üniversiteli gençlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği hakkındaki görüşlerini, olumlu ya da olumsuz olan bu görüşlerin nedenlerini, Avrupa Birliği hakkındaki bilgi düzeylerini, Avrupa Birliği'nin geleceğine yönelik düşüncelerini, Türkiye'nin Avrupa Birliği dışında seçenekleri olup olmadığını ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında derinlemesine bir araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçildiği amaçlı örneklem kullanılmıştır. Geniş bir kitleden standart bir ölçüm aracı (anket) ile toplanan bu veriler seçilen kitlenin eğilim, düşünce ve tutumlarını yansıtmaktadır.

Anketin gerçekleştirildiği üniversiteler; Gazi Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Başkent Üniversitesi (Ankara), İstanbul Aydın Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi (İstanbul), Akdeniz Üniversitesi (Antalya), Bülent Ecevit Üniversitesi (Zonguldak), Gaziantep Üniversitesi (Gaziantep), Selçuk Üniversitesi (Konya), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ege Üniversitesi (İzmir) ve Atatürk Üniversitesi (Erzurum) dir. Anketin yapılacağı üniversitelerin seçiminde bu üniversitelerin Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer almasına ve öğrenci sayısının fazla olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca üniversitelerin vize/final haftaları ile bahar şenlikleri dönemi göz önüne alınarak bu dönemler dışındaki uygun zamanlarda, öğretim üyelerinin anlayışı ve işbirliği ile anketler uygulanmıştır.

Anketin hazırlanması aşamasında konu ile ilgili daha önce yapılan anket çalışmaları incelenmiş ve anketin amacına ulaşması için en doğru soruların seçilmesine özen gösterilmiştir. 10 sorudan oluşan standart soru kağıdında cevaplayıcının konuya yönelik düşüncelerinin, tutum ve algılarının ölçülmesini hedefleyen soruların yer almasına özellikle dikkat edilmiştir. Bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği hakkındaki algıları Türkiye'nin yol haritasına büyük katkılar sağlamanın yanında güncel durumun resmini çekerek atılması gereken adımların belirlenmesinde anahtar rol oynayacaktır.

Giriş

Türkiye sahip olduğu stratejik konumu ile gerek tarihsel süreçte gerekse günümüzde, uluslararası arenada her zaman ön planda olan ülkelerden biri olmuştur. Bu durum Türkiye'nin uluslararası alanda yaşanan gelişmeler karşısında kayıtsız kalmasını imkansız kılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı boyunca Türkiye denge politikası izleyerek tarafsızlığını korumaya çalışmıştır. Savaş sonuna doğru Türkiye, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiş olmasına rağmen fiilen savaşa girmemiştir.³ Savaş sonrası oluşan iki kutuplu sistem içerisinde Türkiye'nin Batı ittifakı içerisinde yer alma eğilimi gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çerçevede NATO üyesi olarak ABD ile ilişkilerini geliştiren Türkiye bir yandan da Avrupalı devletler ile işbirliğini geliştirme yoluna gitmiştir. Türkiye 1949 yılında Avrupa Konseyi kurucu üyesi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupalı ülkeler yeni bir dünya savaşının meydana gelmemesi için birlikte barış içinde yaşama ruhu ile bir entegrasyon hareketi içerisine girmişlerdir. Bu sürecin ortaya çıkaracağı siyasi ve ekonomik sonuçlar Türkiye'yi de yakından ilgilendirdiğinden iki taraf arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi her daim önemini koruyan bir nitelikte olmuştur.

18 Nisan 1951 tarihinde kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ile Avrupalı ülkeler arasındaki entegrasyon süreci resmen başlamıştır diyebiliriz. Avrupa Birliği'ne doğru atılan bu ilk adımın ardından Avrupa'nın güçlenmesi ve uluslararası alanda söz sahibi olması için Avrupalı ülkeler başta ekonomik alanda oluşturdukları işbirliğini siyasi alana da taşıyarak önemli bir aktör olma yolunda adım adım ilerlemişlerdir. Maastricht Antlaşması ile resmen Avrupa Birliği (AB) adını alan bu oluşum; genç, dinamik bir nüfusa ve jeo-stratejik konuma sahip olan ayrıca ekonomik açıdan günden güne parlayan bir ülke olarak Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesinin yararını kavramış ve Türkiye ile ekonomik işbirliği sürecine girmiştir. Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurulması ile başlamıştır. AET'nun kurulmasının ardından Türkiye, 31 Temmuz 1959 tarihinde Topluluğa ortaklık başvurusunda bulunmuştur. Türkiye ile üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması öngörülmüş ve 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması imzalanmıştır. 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması'nın nihai hedefi, 'Türkiye'nin üyeliği' olarak belirlenmiştir. O dönemde AET Komisyon Başkanı olan Walter Hallstein; "*Türkiye,*

³ Mücahit Özçelik, "İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 29, Yıl 2010, s. 266.

Avrupa'nın bir parçasıdır” diyerek Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi hususunda verdiği desteği dile getirmiştir.⁴ Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkiler 1970’li yılların başından 1980’lerin ikinci yarısına kadar siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı inişli çıkışlı bir gelişim sergilemiştir. Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde Topluluğa katılmak için üyelik başvurusunda bulunmuştur. Başvuru ile ilgili olarak Topluluk tarafından 18 Aralık 1989’da yapılan açıklamada, kendi iç bütünleşmesini tamamlamadan Topluluğun yeni bir üyeyi daha kabul edemeyeceği belirtilmiştir.⁵ Türkiye’nin Topluluğa katılmaya ehil olmakla birlikte sosyal, siyasi ve ekonomik şartlarını düzeltmesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra Türkiye ile Topluluk arasındaki ilişkilerin kopmaması amacıyla Gümrük Birliği’nin 1995 yılına kadar gerçekleştirilmesi için çalışmalara hız verilmiştir. Bu kapsamda 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla Gümrük Birliği tamamlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Gümrük Birliği, Türkiye’nin Topluluk ile bütünleşmesi adına atılan önemli adımlardan biridir.

12-13 Aralık 1997 tarihlerinde gerçekleştirilen Lüksemburg Zirvesi’nde, Avrupa Birliği’nin genişleme sürecine dahil ettiği ülkeler arasında Türkiye’nin bulunmaması iki taraf arasında soğuk rüzgarların esmesine neden olmuştur. Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye yönelik yapmış olduğu eleştiriler genellikle Kopenhag kriterlerine uyum konusunda yaşanan eksiklikler üzerine olmuştur. 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri açısından dönüm noktası olarak sayılabilecek tarihlerden biridir. İki taraf arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemin başlangıcına vesile olan bu Zirvede Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylık statüsü teyit edilmiştir. Bu çerçevede Türkiye adına Katılım Ortaklığı Belgeleri (KOB) ve İlerleme raporları hazırlanmıştır. 12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesinde, Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterlerini yeterli ölçüde karşıladığının belirlenmesi halinde gecikmeksizin katılım müzakerelerine başlanacağı ifade edilmiştir. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bağlamında belki de en önemli Zirve, 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi’dir. İki taraf arasındaki ilişkiler bu Zirve ile yeni bir aşamaya taşınmıştır. Zirve’den bir gün önce Avrupa Parlamentosu’nun yaptığı Genel Kurul toplantısında Türkiye’ye müzakere tarihi verilmesine onay verilmiştir. Böylece Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bakımından tarihi olarak nitelendirilebilecek karar alınmıştır. Brüksel Zirvesi’nde Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet

⁴ Hakan Keskin, “Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği”, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Yayınları, 2010, s. 221.

⁵ T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “Hizmet İçi Eğitim Kitabı”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2012, s. 87.

Başkanları, Türkiye'nin siyasi kriterleri karşıladığını belirterek Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılmasına karar vermiştir.

3 Ekim 2005 tarihli Hükümetlerarası Konferansta müzakerelerin hangi usul ve esaslar çerçevesinde yürütüleceğini düzenleyen "Müzakere Çerçeve Belgesi" kabul edilmiştir. Söz konusu belge incelendiğinde, müzakerelerin 3 temel unsur üzerinden yürütüleceği görülmektedir:⁶

—Kopenhag siyasi kriterlerinin istisnasız olarak uygulanması, siyasi reformların derinleştirilmesi ve içselleştirilmesi,

—Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi ve uygulanması,

—Sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi ve bu çerçevede hem Avrupa Birliği ülkelerinin kamuoylarına, hem de Türkiye kamuoyuna yönelik olarak bir iletişim stratejisinin yürütülmesi.

Müzakere tarihinin verilmesi ertesinde Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ivme kazanmaya başlamıştır. 20 Ekim 2005'te Bilim ve Araştırma Faslı için yapılan toplantı ile Türkiye'nin tarama süreci başlamıştır. Türkiye'nin üyelik hedefi doğrultusunda Avrupa Birliği ile katılım müzakerelerine başladığı başlıklar şunlardır:

- 1) Malların Serbest Dolaşımı
- 2) İşçilerin Serbest Dolaşımı
- 3) İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
- 4) Sermayenin Serbest Dolaşımı
- 5) Kamu Alımları
- 6) Şirketler Hukuku
- 7) Fikri Mülkiyet Hukuku
- 8) Rekabet Politikası
- 9) Mali Hizmetler
- 10) Bilgi Toplumu ve Medya
- 11) Tarım ve Kırsal Kalkınma
- 12) Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
- 13) Balıkçılık
- 14) Taşımacılık Politikası

⁶ T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, "Katılım Müzakereleri", (çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37>, Erişim 01. 07. 2013.

- 15) Enerji
- 16) Vergilendirme
- 17) Ekonomik ve Parasal Politika
- 18) İstatistik
- 19) Sosyal Politika ve İstihdam
- 20) İşletmeler ve Sanayi Politikası
- 21) Trans-Avrupa Şebekeleri
- 22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
- 23) Yargı ve Temel Haklar
- 24) Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 25) Bilim ve Araştırma
- 26) Eğitim ve Kültür
- 27) Çevre
- 28) Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
- 29) Gümrük Birliği
- 30) Dış İlişkiler
- 31) Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları
- 32) Mali Kontrol
- 33) Mali ve Bütçesel Hükümler
- 34) Kurumlar
- 35) Diğer Konular

Ankara Anlaşması'nı Avrupa Birliği'ne 2004 yılında katılan yeni üyeleri kapsayacak şekilde genişleten Ek Protokol, Türkiye ile Avrupa Birliği dönem başkanı İngiltere ve Komisyon arasında 29 Temmuz 2005 tarihinde mektup teatisi aracılığıyla imzalanmıştır. Türkiye, Ek Protokol'ün imzalanmasının, Protokol'de 'Kıbrıs Cumhuriyeti' adıyla ifade edilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni (GKRY) hiçbir şekilde tanıdığı anlamına gelmeyeceğini deklarasyon ile açık bir şekilde belirtmiştir.⁷ Bunun üzerine Avrupa Birliği Konseyi'nin, Türkiye'nin Ankara Anlaşması'nın Ek Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmediği gerekçesiyle 11 Aralık 2006'da aldığı karar

⁷T.C Dış İşleri Bakanlığı, "Türkiye-AB İlişkileri", Temel Dış Politika Konuları, (çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, Erişim 10. 07. 2013.

nedeniyle, sekiz fasılda müzakereler açılmamakta ve diğer fasıllar da geçici olarak kapatılmamaktadır. Açılmayan fasıllar aşağıda belirtilmiştir:

- 1-Malların Serbest Dolaşımı
- 3-İş Kurma ve Hizmet Sunumu Serbestisi
- 9-Mali Hizmetler
- 11-Tarım ve Kırsal Kalkınma
- 13-Balıkçılık
- 14-Taşımacılık Politikası
- 29-Gümrük Birliği
- 30-Dış İlişkiler

Fransa 2007 yılında, beş faslın müzakereye açılmasına, bu fasılların üyelikle doğrudan ilgili olması gerekçesiyle izin vermeyeceğini açıklamıştır. Bu fasıllar aşağıda belirtilmiştir:

- 11-Tarım ve Kırsal Kalkınma
- 17-Ekonomik ve Parasal Politika
- 22-Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu⁸
- 33-Mali ve Bütçesel Hükümler
- 34-Kurumlar

Aralık 2009'da yapılan Avrupa Birliği Konseyi toplantısı sonrasında ise GKRY yaptığı tek taraflı bir açıklamayla altı faslın açılmasını engelleyeceğini beyan etmiştir.⁹ Bu fasıllar aşağıdaki şekildedir:

- 2-İşçilerin Serbest Dolaşımı
- 15-Enerji
- 23-Yargı ve Temel Haklar
- 24-Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 26-Eğitim ve Kültür
- 31-Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları

⁸ Eski Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından tek taraflı olarak veto konulan 5 fasıl başlığından biri olan Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslına (22. Fasıl) yönelik veto, Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande tarafından kaldırılmış ve bu faslın açılması konusunda mutabık kalınmıştır.

⁹ T.C Dış İşleri Bakanlığı, "Türkiye-AB İlişkileri", Temel Dış Politika Konuları, (çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, Erişim 10. 07. 2013.

Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinde bugüne dek 14 fasıl müzakerelere açılmış olup, bunlardan yalnızca biri (25-Bilim ve Araştırma faslı) geçici olarak kapatılmıştır. Müzakerelere açılan başlıklar aşağıda belirtilmiştir:

MÜZAKEREYE AÇILAN FASILLAR	AB DÖNEM BAŞKANI ÜLKE
4-Sermayenin Serbest Dolaşımı	FRANSA (18 Aralık 2008)
6-Şirketler Hukuku	SLOVENYA (12 Haziran 2008)
7-Fikri Mülkiyet Hukuku	SLOVENYA (12 Haziran 2008)
10-Bilgi Toplumu ve Medya	FRANSA (18 Aralık 2008)
12-Gıda Güvenliği, Hayvan ve Bitki Sağlığı	İSPANYA (30 Haziran 2010)
16-Vergilendirme	ÇEK CUMHURİYETİ (30 Haziran 2009)
18-İstatistik	ALMANYA (26 Haziran 2007)
20-İşletme ve Sanayi Politikası	ALMANYA (28 Şubat 2007)
21-Trans-Avrupa Ağları	PORTEKİZ (19 Aralık 2007)
25-Bilim ve Araştırma	AVUSTURYA (12 Haziran 2006)
27-Çevre	İSVEÇ (21 Aralık 2009)
28-Tüketicinin ve Sağlığın Korunması	PORTEKİZ (19 Aralık 2007)
32-Mali Kontrol	ALMANYA (27 Haziran 2007)
22-Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu ¹⁰	İRLANDA (25 Haziran 2013)

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere sürecine başladığı dönemde Türk kamuoyunda yapılan araştırmalarda halkın %78'i Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine destek vermekteydi. Aynı dönemde Avrupa Birliği'nin kamuoyu yoklamalarını yapan birim olan Eurobarometer (Eurobarometre) tarafından yapılan anketlerde Avrupa Birliği vatandaşlarının %35'i Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini desteklerken, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşı olanların oranı %52 civarında idi. Ancak bu durum Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği yolundaki kararlılığını etkilememiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecini koordine

¹⁰ 25 Haziran 2013 tarihinde toplanan Genel İşler Konseyi (GİK), 22. fasılın açılması konusunda mutabık kalmıştır. Fasla ilişkin Hükümetlerarası Konferans (HAK), Komisyonun Türkiye için İlerleme Raporunu sunacağı ve GİK'in AB'nin ortak tutum belgesini teyit edeceği toplantının ardından gerçekleşecektir. T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, "Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum", (çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=65>, Erişim 10. 07. 2013.

eden kurum olarak 4 Temmuz 2000 tarihinde Başbakanlığa bağlı olan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) kurulmuştur. ABGS, özellikle, Türkiye'yi Avrupa Birliği üyeliğine taşıyacak reformların ve demokratikleşme çabalarının yürütülmesinde son derece önemli bir rol üstlenmiştir. 9 Ocak 2009 tarihinde Egemen Bağış, Başmüzakerecilik görevini devralmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanmasına yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi, koordinasyonu ile üyelik sonrası çalışmaların koordinasyonunu sağlamak üzere, 8 Haziran 2011 tarihinde ABGS'nin yerini Avrupa Birliği Bakanlığı'nın almasına karar verilmiştir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere süreci yaşanan gelişmelere bağlı olarak inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. İki taraf arasındaki ilişkinin 2010 yılı sonrasında tabiri caizse bir duraklama dönemine girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. 2011 yılı Haziran ayına kadar herhangi bir müzakere başlığının açılmamış olması Türkiye-Avrupa Birliği müzakere sürecinde olumsuz bir ilk yaşanmasına neden olmuştur. İlk defa 12 aylık bir süre içerisinde herhangi bir müzakere başlığı görüşmeye açılmamıştır. Aslında bu durumun 2013 yılı Haziran ayına kadar yaşanacak olan duraklamanın bir işareti olduğu söylenebilir. İlişkilerin donma noktasına gelmesi üzerine, Avrupa Birliği Komisyonu 12 Ekim 2011 tarihinde yayınlanan Genişleme Strateji Belgesi'nde Türkiye ile Avrupa Birliği arasında "Pozitif Gündem" oluşturulmasını önermiştir. Avrupa Birliği Komisyonu, bu gündemin başlıca unsurları olarak "siyasi reformlarda yoğunlaştırılmış diyalog ve işbirliği", "vize", "hareketlilik ve göç", "enerji", "terörizmle mücadele", "Türkiye'nin Topluluk Programlarına daha fazla katılımı", "kardeş şehirler", "ticaret ve Gümrük Birliği" ve "müzakerelere açılmayan fasıllar da dahil olmak üzere müktesebata uyum çabalarına destek" gibi geniş bir yelpazede alanları sıralamıştır.¹¹ Pozitif Gündem kapsamında sekiz müzakere faslı için çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu fasıllar şunlardır:

3-İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi

6-Şirketler Hukuku

10-Bilgi Toplumu ve Medya

18-İstatistik

23-Yargı ve Temel Haklar

24-Adalet, Özgürlük, Güvenlik

28-Tüketicinin ve Sağlığının Korunması

¹¹ T.C Dış İşleri Bakanlığı, "Pozitif Gündem", Temel Dış Politika Konuları, (çevrimiçi), <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, Erişim: 10.05.2013.

32-Mali Kontrol

Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üyesi Stefan Füle'nin 17 Mayıs 2012 tarihinde Avrupa Birliği Bakanı ve Baş Müzakereci Egemen Bağış ile Ankara'da açılış toplantısını yaparak başlatmış olduğu pozitif gündem, donma noktasına gelen Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine yeniden ivme kazandırmayı amaçlayan bir süreçtir. Bu çerçevede oluşturulan çalışma grupları sayesinde, müzakere sürecinde siyasi nedenlerden dolayı kaybedilen ivmenin telafi edilmesi ve siyasi blokajlar kalktığında birden fazla faslı tek seferde müzakerelere açabilmek için gerek Türkiye'nin gerekse Komisyon'un hazır olması hedeflenmektedir.

1 Temmuz 2012 tarihinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı'nı üstlenmesiyle Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri tabiri caizse duraklama sürecine girmiştir. Türkiye bu dönemde Avrupa Birliği ile ilişkilerini Avrupa Birliği Parlamentosu üzerinden devam ettireceğini ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başkanlık edeceği hiçbir toplantı ya da oturuma katılmayacağını belirtmiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin ardından İrlanda'nın Avrupa Birliği dönem başkanlığını üstlenmesi, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri adına olumlu gelişmelerin yaşanması için bir umut ışığı olmuştur demek yanlış olmayacaktır. Öyle ki İrlanda'nın dönem başkanlığı süresinin bitmesine günler kala, 25 Haziran 2013 tarihinde toplanan Genel İşler Konseyi, 22. fasıl olan Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslının açılması konusunda mutabık kalmıştır.¹² Bu durum Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere süreci açısından oldukça önemli bir gelişmedir çünkü 3 yıllık aradan sonra ilk kez bir müzakere başlığının görüşmelere açılmasına karar verilmiştir. İrlanda'nın Avrupa Birliği dönem başkanlığını Litvanya'ya devrettiği gün, yani 1 Temmuz 2013 tarihinde, Türkiye ile aynı zamanda müzakere sürecine başlayan Hırvatistan resmen Avrupa Birliği'nin 28. üyesi olmuştur. İşsizlik oranının oldukça yüksek olduğu, ekonomik sorunların yaşandığı, yolsuzluk ve organize suçların yaygın olduğu Hırvatistan'ın 8 yıl gibi kısa bir sürede Avrupa Birliği üyesi olmasını Türkiye'ye uygulanan çifte standartın bir göstergesi olarak yorumlamak yanlış olmayacaktır. Türkiye ile müzakere sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için Avrupa Birliği'nin bu çifte standarttan bir an önce vazgeçmesi ve üzerine düşenleri gerektiği gibi yapması gerekmektedir. Bu durum her iki tarafın da yararına olacaktır. Türkiye, küresel bir aktör olma yolunda hızla adımlarla ilerlerken Avrupa

¹² Görüşmelerin Ekim ayı ortasında Avrupa Birliği Komisyonu'nun İlerleme Raporu'nun yayımlanmasının ardından gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Hürriyet, "AB, Türkiye İle 22. Faslın Açılmasına Karar Verdi", (çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/planet/23580534.asp>, Erişim 07.07.2013.

Birliği'nin Türkiye'ye olan ihtiyaını göz önüne alıp mantıklı bir politika izlemesi kendi geleceği açısından faydalı olacaktır.

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AVRUPA BİRLİĞİ ALGISI ANKET SONUÇLARI

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin başlamasının ardından Türk kamuoyunda konuya ilişkin birçok anket yapılmıştır. Türk kamuoyunun, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği hakkındaki düşüncelerine yönelik son 10 yılda yapılan anketler incelendiğinde özellikle müzakerelerin başlamasından kısa bir süre önce konuya ilişkin olumlu cevaplar verdiği görülmüştür. 2003 yılında Gallup tarafından yapılan anketi incelediğimizde Türk halkının %92 oranında Avrupa Birliği'ni desteklediği, 2004 yılında ise bu oranın %78 olduğu ortaya çıkmıştır.¹³ 2005 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında müzakere sürecinin başlamasıyla birlikte Türk kamuoyunun, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine verdiği desteğin %74 oranında olduğu görülmektedir.¹⁴ 2008 yılında METROPOLL tarafından yapılan anket incelendiğinde Türk kamuoyunun Avrupa Birliğine üyelik konusundaki desteğinin %69'a indiği görülmüştür.¹⁵ Bu durum, müzakere süreci başlamış olmasına rağmen Türk halkının Avrupa Birliği üyeliği konusundaki heyecanını yıllar ilerledikçe yavaş yavaş kaybettiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. German Marshall Found'un 2011 yılında yapmış olduğu Transatlantik Eğilimler adlı araştırmaya göre Türkiye'de Avrupa Birliği üyeliğine olan destek %48'e düşmüştür.¹⁶ 2012 yılında TAVAK tarafından yapılan anket Türk halkının Avrupa Birliği üyeliği konusunda desteğinin en düşük seviyede olduğunu gözler önüne ermektedir. Ankete göre, Avrupa Birliği üyeliğini destekleyenlerin oranı %17'ye düşmüştür.¹⁷ Bu çalışmayı gerçekleştirmemizin amacı esasen bu düşüşün nedenlerinin belirlenmesi, Avrupa Birliği konusunda bilgili ve bilinçli üniversite öğrencilerinin günümüzdeki algılarının ortaya çıkarılması ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin görüşleri ile Türk kamuoyunun görüşleri arasındaki benzerlikler ve farklılıkların resminin çizilmesidir.

¹³ Vatan Gazetesi, "Endişeli Kemalistler Haklı Çıkıyor", 23.08.2012, (çevrimiçi), <http://haber.gazetevatan.com/endiseli-kemalistler-hakli-cikiyor/476278/1/gundem>, Erişim 10.07.2013.

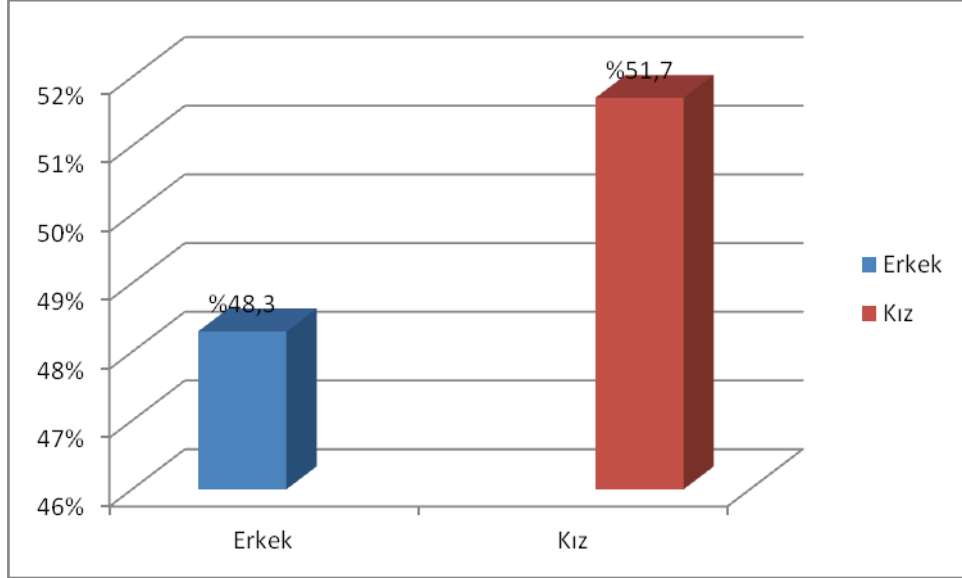
¹⁴ Turkish News, Rıdvan Karluk, "Avrupa Birliği Üyeliğine Destek En Düşük Seviyede", 01.10.2012, (çevrimiçi), <http://www.turkishnews.com/tr/content/2012/10/01/avrupa-birligi-uyeligine-destek-en-dusuk-seviyede/>, Erişim 09.07.2013.

¹⁵ Radikal, "AB Üyeliği İçin Destek 'Tarihi Dip'te'", 16.01.2013, (çevrimiçi), http://www.radikal.com.tr/turkiye/ab_uyeligi_icin_destek_tarihi_dipte-1117068, Erişim 08.08.2013.

¹⁶ Transatlantic Trends, Key Findings 2011, (çevrimiçi), http://www.gmfus.org/publications_/TT/TT2011_final_web.pdf, Erişim 10.06.2013.

¹⁷ Nilgin Arısan Eralp, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), "Türkiye AB Projesi'nden Vaz mı Geçiyor?", Eylül 2012.

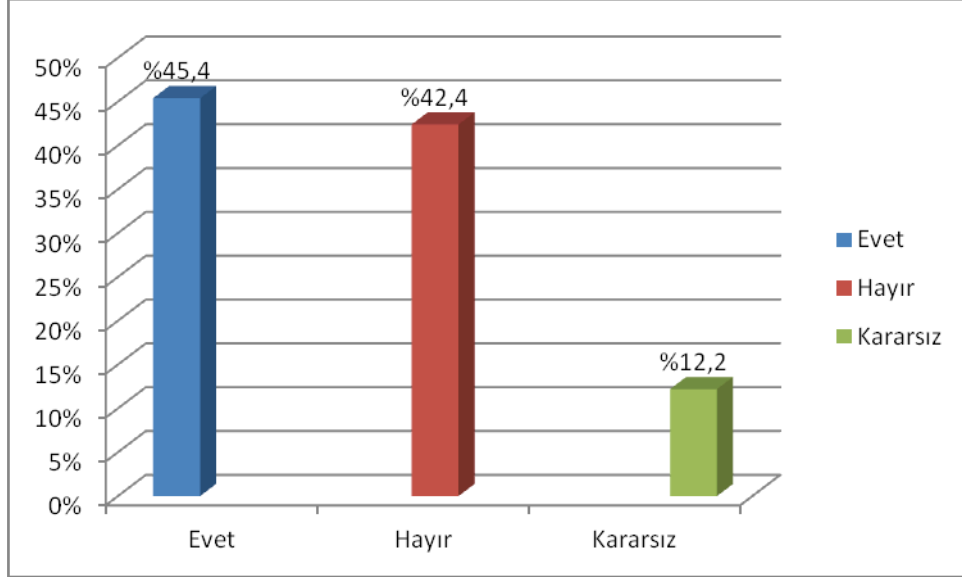
Tablo 1. Ankete Katılan Kız ve Erkek Sayısına Göre Oranlar

Ankete katılan üniversite öğrencilerinin %48,3'ü erkeklerden oluşmaktayken, %51,7'si kızlardan oluşmaktadır. Sözkonusu öğrencilerin yaşları 19-28 arasında değişmektedir. Bu öğrencilerden %75'i halen lisans eğitimlerine devam ederken %25'i yüksek lisans eğitimi görmektedir.

Tablo 2.

Soru 1: Türkiye'nin Avrupa Brliği Üyeliğini Destekliyor musunuz?

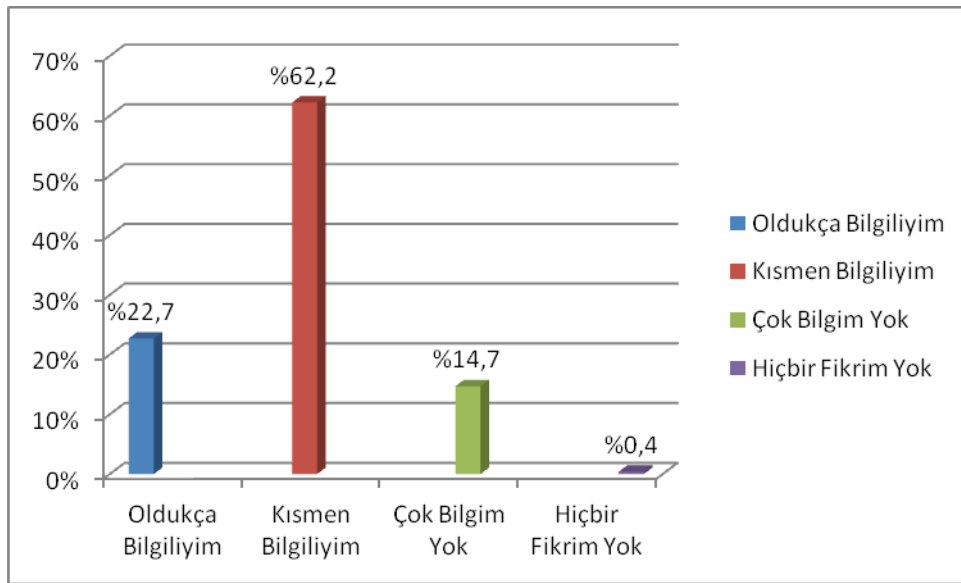
Yukarıda görüldüğü üzere ankete katılan üniversite öğrencilerinin %45,4'ü Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklerken, %42,4'ü üyeliğini desteklememektedir. Ayrıca %12,2 oranında kararsız bir grup olduğu ortaya çıkmıştır. Bu rakamlardan çıkaracağımız ilk sonuç, Türk kamuoyunun geneli ile kıyasladığımız zaman üniversite öğrencilerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda daha olumlu bir bakış açısına sahip olduğudur. Üniversite öğrencilerinin lisans ve yüksek lisans eğitimleri süresince Avrupa Birliği ile ilgili aldıkları dersler, üniversitelerdeki Avrupa Birliği Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin olması, Erasmus programı ve Bologna Süreci'nin bu konuda önemli etkenler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu etkenler olumlu ya da olumsuz olsun üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği hakkında bir bilince sahip olmalarına neden olmaktadır. Evet ve hayır olarak cevap verenlerin toplamının %87,8 oranında olması da üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği'ni tanıdığının ve konuyla ilgili olduklarının bir göstergesidir.

Şehirler bağlamında ve bölgesel olarak incelediğimiz zaman ortaya çıkan tablo şu şekildedir: Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine en çok destek %64 oranıyla Gaziantep'ten gelmiştir. İkinci sırada %56 evet oranı ile İzmir, üçüncü sırada %55 evet oranı ile Antalya yer almaktadır. Bölgesel olarak baktığımızda Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği üyeliği konusundaki olumlu düşünceleri göze çarpmaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemeyen öğrencilerin oranlarına baktığımızda çok ilginç bir tablo ortaya çıkmaktadır. Kamuoyunda var olan, büyük şehirler Avrupa Birliği'ni desteklerken küçük şehirler Avrupa Birliği'ni desteklemiyor kanısını çürüten bir sonuç meydana gelmiştir. Türkiye'nin en büyük iki şehirden olan İstanbul ve Ankara'da Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemeyenlerin oranı sırasıyla %49,5 ve %52 olmuştur. Buna ek olarak üçüncü sırada %52 oranı ile Konya bulunmaktadır. Bölgesel açıdan incelediğimiz zaman İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesi'ndeki üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği üyeliği konusunda olumsuz bir düşünce içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.

Soru 4: Avrupa Birliği Hakkında Ne Kadar Bilgiye Sahipsiniz?

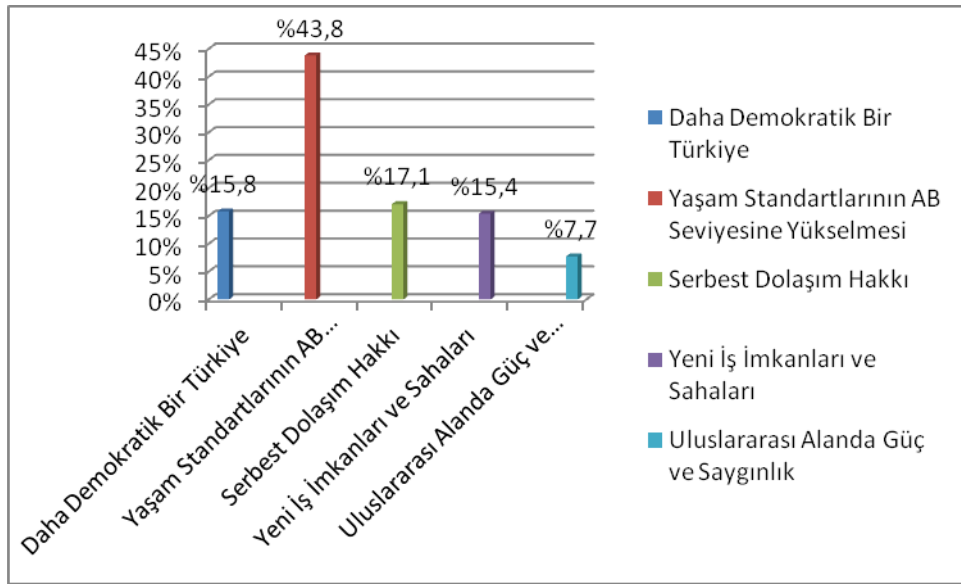
Genel olarak baktığımız zaman Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği hakkında bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan üniversite öğrencilerinin %62,2'si Avrupa Birliği konusunda kısmen bilgili olduklarını ifade etmişlerdir. Oldukça bilgili olduklarını ifade edenlerin oranı %22,7'dir. Üniversite öğrencilerinin toplam %84,9'u Avrupa Birliği hakkında bilgililerdir. Burada dikkat çeken bir nokta üniversite öğrencilerinin neredeyse hiçbirinin Avrupa Birliği hakkında hiçbir fikrim yok dememesidir.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Türk Ulusal Ajansı ve T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın gençlerin Avrupa Birliği hakkında bilgi sahibi olmasına yönelik çalışmaları yanında sivil

toplum kuruluşlarının Türkiye'deki üniversitelerde düzenlemiş oldukları Avrupa Birliği Eğitimi ve sertifika programları ile üniversitelerde konu ile ilgili verilen dersler gençlerin bilinçlendirilmesinde en önemli katkıyı sağlamaktadır.

Tablo 4.

Soru 2: Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekliyorsanız nedeni nedir?

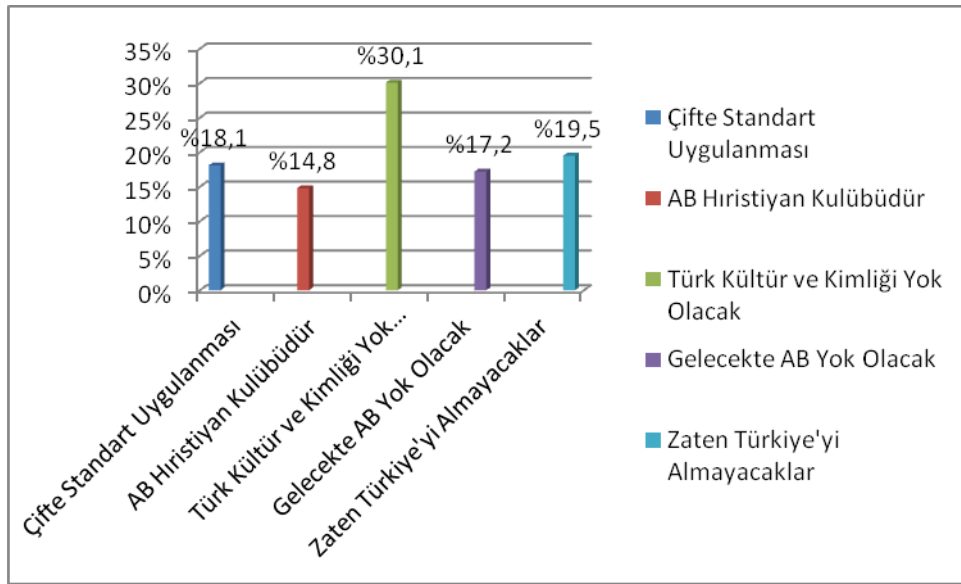
Anket çalışmamızda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine evet cevabı veren üniversite öğrencilerinin, en önemli neden olarak yaşam standartlarının Avrupa Birliği seviyesine yükselmesi cevabını verdiği görülmektedir. Evet cevabı verenlerin %43,8'i gıda güvenliğinden çevreye, tüketicinin korunmasından çalışma koşullarına kadar günlük hayatı ilgilendiren hemen her konuda, yaşam standartlarının Avrupa Birliği seviyesine yükselmesi hususuna önem vermektedir. Bu durumu oluşturan en önemli etkenin küreselleşme olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Küreselleşme ile birlikte gençlerin genelde Dünyayı özelde Avrupa'yı daha yakından izleyip takip etmesi, burada mevcut, iyi yaşam koşulları sağlayan uygulamaların kendi ülkelerinde de uygulanması konusunda istekli olmalarını sağlamaktadır. Bunun yanında serbest dolaşım hakkı, üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği üyeliğine evet demelerindeki ikinci neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Evet cevabı verenlerin %17,1'i serbest dolaşımın üyeliğe olumlu bakmalarındaki en önemli neden olduğunu belirtmiştir.

Şehirler bağlamında incelediğimiz zaman; İzmir (%26,7), Erzurum (%25,5) ve Konya (%18,1) şehirlerinde serbest dolaşım hakkı en yüksek seviyededir. Yeni iş imkanları ve

sahalarının oluşması nedeniyle Avrupa Birliği üyeliğine destek veren üniversite öğrencilerinin oranı %15,4 civarındadır.

Tablo 5.

Soru 3: Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemiyorsanız nedeni nedir?

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hayır cevabı veren üniversite öğrencilerinin, en önemli neden olarak Türk kültür ve kimliğinin yok olacağı cevabını verdiği görülmektedir. Hayır cevabı veren üniversite öğrencilerinin %30,1'inde, gerek Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik meydana gelen ötekileştirici tutum ve davranışlar, gerekse Avrupa'daki özellikle muhafazakar siyasetçilerin ve siyasi partilerin ifadelerinde somutlaşan Avrupa'nın çok kültürlü düşünce anlayışına aykırı söylemler dolayısıyla Avrupa Birliği'ne üye olunca Türk kültür ve kimliğinin tamamen ortadan kalkacağı şeklinde bir kanı meydana gelmiştir diyebiliriz. Bu algının ortadan kalkması amacıyla Avrupa Birliği üyesi ülkelerin çağımızın gerektirdiği şekilde çok kültürlülüğün korunması esasına yönelik politikaları etkin bir şekilde uygulaması gerekmektedir. 2000 yılından itibaren Avrupa Birliği'nin sloganı olarak ortaya çıkan "unity in diversity" yani çeşitlilik içinde birlik sloganının yalnızca sözde kalmaması oluşan algının zamanla ortadan kalkması için önemli bir etken olacaktır.

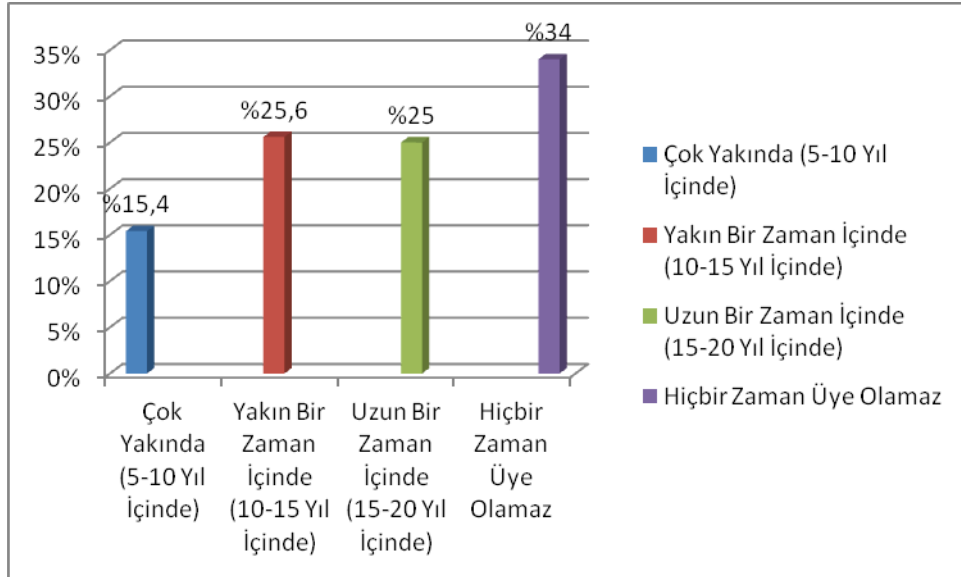
Hayır cevabı veren öğrencilerin %19,5'i ikinci neden olarak, Avrupa Birliği'nin zaten Türkiye'yi üye olarak almayacağını göstermiştir. Avrupa Birliği üyeliği yolunda ilerleyen

Türkiye’de müzakere sürecinin uzaması ve bugüne kadar 35 müzakere başlığından yalnızca 14 başlığın açılıp, 1 tanesinin geçici olarak kapatılması ankete katılan öğrencilerde Avrupa Birliği’nin Türkiye’yi oyaladığı şeklinde bir düşüncenin oluşmasına neden olmuştur diyebiliriz.

Şehirler açısından incelediğimizde Erzurum ve Ankara’da hayır cevabı veren üniversite öğrencilerinin sırasıyla %36,8 ve %22,1’i bunun nedeni olarak Avrupa Birliği’nin bir Hıristiyan kulübü olduğunu göstermiştir. Konya’da aynı cevabı veren öğrencilerin oranı %26,9 civarındadır. Nüfusunun %90’ı Hıristiyan olan ve Türkiye ile aynı tarihte müzakerelere başlayan Hırvatistan’ın 8 yıl içerisinde müzakere sürecini tamamlayıp Avrupa Birliği üyesi olması Avrupa Birliği’ne yönelik “Hıristiyan kulübü mü?” düşüncesini güçlendirmektedir diyebiliriz. Bölgesel açıdan incelediğimizde Doğu Anadolu Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi’nde Avrupa Birliğinin dini yapısının Birliğe yönelik düşüncelerin oluşmasında ön planda olduğu görülmektedir.

Tablo 6.

Soru 5: Sizce Türkiye Ne Zaman Avrupa Birliği’ne Üye Olabilir?

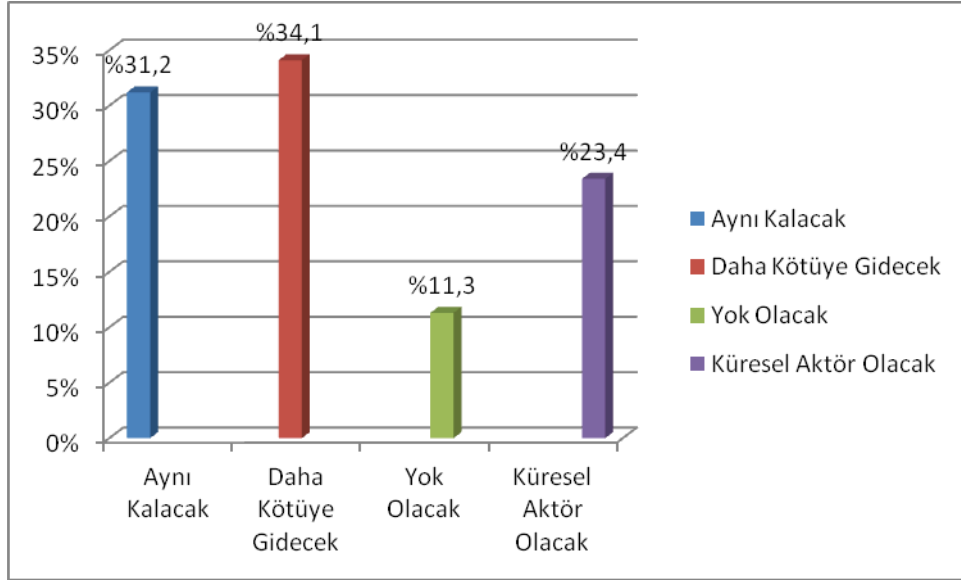
Türkiye’nin ne zaman Avrupa Birliği üyesi olacağı konusunda verilen cevaplar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin %34’ünün Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğinin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği yönünde cevap verdiği görülmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi müzakere sürecinin uzadıkça uzaması ayrıca Avrupa Birliği’nin kurucu üyelerinin Türkiye’nin Birliğe üyeliği hakkında yapmış oldukları negatif açıklamalar

öğrencilerin bu konuda karamsar bir düşünceye sahip olmalarına neden olmuştur diyebiliriz. Bunun yanında %25,6 oranında, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin yakın bir zaman içerisinde (10-15 yıl) gerçekleşeceğini düşünen öğrenciler mevcuttur. Yani üniversite öğrencilerinin %34'ü üyeliğin hiçbir zaman olmayacağını öngörürken %66'sı üyeliğin 20 yıl da sürse bir şekilde olacağını düşünmektedir. Bu çerçevede %66 oranında, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olacağı konusunda inancını muhafaza eden öğrencilerin varlığından bahsetmek mümkündür. Ancak öğrencilerin bunun ortalama 15 yıl içerisinde gerçekleşeceğini öngörmeleri Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik uyguladığı çifte standartın bir yansımasıdır diyebiliriz. Buna ek olarak Fransa ve GKRY yönetimi tarafından 10 müzakere başlığının görüşmelere açılmasına engel olunması, Avrupa Birliği Konseyi tarafından alınan karar ile 8 başlığın müzakerelere açılmaması ve diğer fasılların da geçici olarak kapatılmaması nedeniyle müzakere sürecinin kısa vadede tamamlanamayacağı ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği, Türk toplumunun önemli bir bölümünü oluşturan gençlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği hedefine bağlı kalmasını sağlamak için Türkiye'ye yönelik politikasını sağlam bir temele oturtmalı, çifte standarttan vazgeçmeli ve küresel aktör olabilmek için Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu aklından çıkarmamalıdır. Açıkça görülüyor ki, Türkiye'deki üniversite öğrencileri Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmasını istemekte ancak Birliğe olan güvenleri ve inançları azalmaktadır. Tabii bu duruma şaşırılmaması gerekir çünkü şu an Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerde de müzakere süreci uzadıkça kamuoyunun Birliğe yönelik inancı azalma eğiliminde olmuş ancak sonuç itibarıyla Birliğe üye olmuşlardır. İki taraf da üzerine düşeni yaptığı sürece üyelik konusunda sıkıntı oluşması için hiçbir neden yoktur.

Konya'da üniversite öğrencilerinin %49 oranında üyeliğin hiçbir zaman olmayacağı yönünde cevap verdiği görülmektedir. İkinci sırada %47,5 ile İstanbul, üçüncü sırada %43 ile İzmir yer almıştır. Buradan hareketle üyeliğin uzun da sürse olacağını öngörenler ile üyeliğin gerçekleşmeyeceğini öngörenlerin oranı neredeyse eşit olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7.

Soru 6: Avrupa Birliği'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

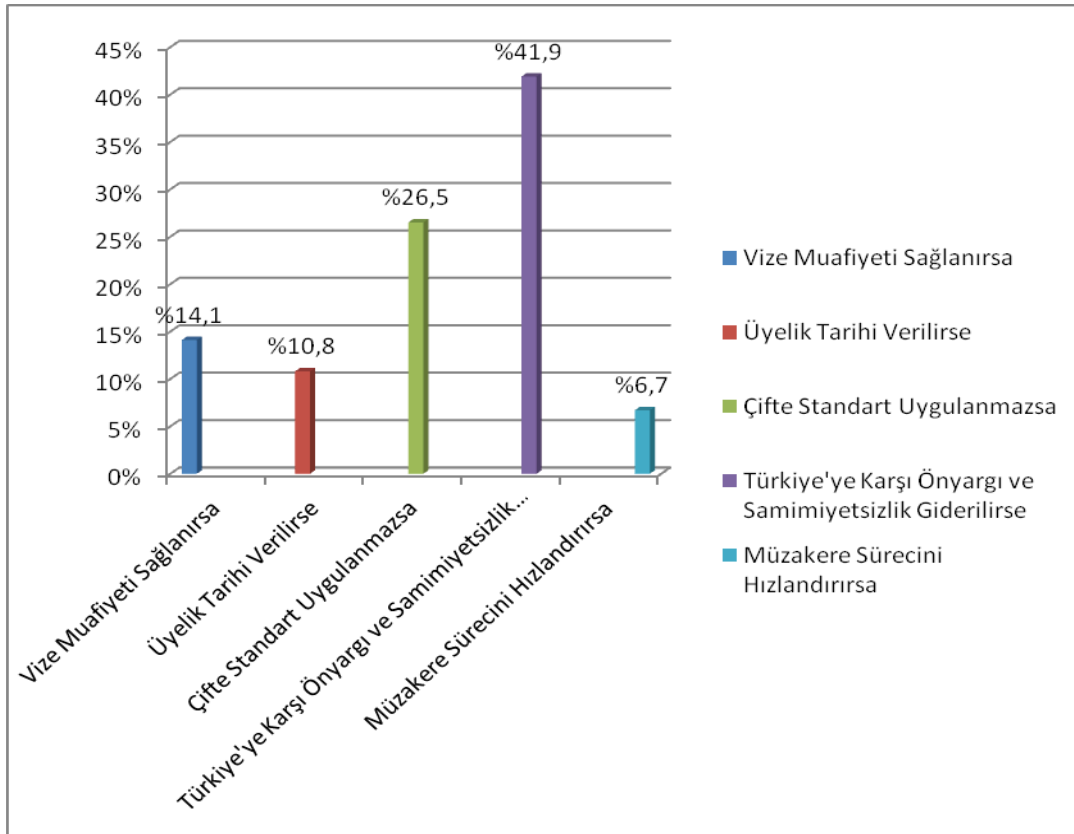
Avrupa Birliği'nin geleceği hakkında verilen cevaplara baktığımızda üniversite öğrencilerinin %34,1'inin Birliğin daha kötüye gideceği şeklinde cevap verdiğini görmekteyiz. Bu durumun esasen iki nedeni olduğu söylenebilir. Birincisi; Avrupa Birliği'nin son dönemde yaşamış olduğu ekonomik kriz, ikincisi Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmadığı sürece Avrupa Birliği'nin daha kötüye gideceğine yönelik düşüncedir. Yaşanan ekonomik krizin Avrupa Birliği'nin ekonomik ve parasal birliğini sarstığını ve Avrupa Birliği'nin geleceğine ilişkin güven ve inancı zedelediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Avrupa Birliği içinde bulunduğu ekonomik krizden çıkmak için büyüme ve istihdam yerine bütçe kısıtlamalarına dayalı sert bir ekonomik disiplin anlayışı gündeme getirerek kendi içerisindeki sorunlara bir yenisini daha eklemiştir diyebiliriz. Ayrıca genç nüfusta işsizlik oranlarına bakıldığında Avro Bölgesi'nde bu oranın %24'e ulaştığı bilinmektedir. Bu konuda Temmuz 2013'te yapılan bir araştırmada Yunanistan (%62,9), İspanya (%56,1) ve Hırvatistan (%55,4) en yüksek işsizlik oranına sahip ilk üç ülke olarak ortaya çıkmıştır.¹⁸ Hırvatistan'ın bu orana rağmen üye olarak alınması da ayrı bir konu olarak tartışmaya açıktır. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi olmazsa Avrupa Birliği'nin çökeceğine yönelik mevcut bir kanı

¹⁸ Statista, Jugendarbeitslosenquote in den Mitgliedsstaaten der Europäischen Union im Juli 2013, (çevrimiçi), <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/74795/umfrage/jugendarbeitslosigkeit-in-europa/>, Erişim 30.07.2013.

sözkonusudur. Avrupa Komisyonu'nun Alman üyesi Günther Oettinger'in söylemiş olduğu “önümüzdeki 10 yıl içinde Alman ve Fransız başbakanlar dizleri üzerinde sürünerek gittikleri Ankara'da Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması için yalvaracaklar” sözü bu durumu kanıtlar niteliktedir. Tüm bu nedenlerden dolayı öğrencilerin büyük çoğunluğu Avrupa Birliği'nin daha kötüye gideceği yönünde görüş bildirmiştir demek yanlış olmayacaktır. Avrupa Birliği'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz sorusuna cevap veren üniversite öğrencilerinin %31,2'si ise Birliğin aynı kalacağı yönünde görüş bildirmiştir. Bunun yanında Avrupa Birliği'nin küresel aktör olacağı yönünde görüş belirtenlerin oranı %23,4'tür.

Tablo 8.

Soru 7: Avrupa Birliği ne yaparsa Birliğe karşı olumsuz düşünceniz değişir? (Eğer Birliğe karşı görüşünüz OLUMLU ise bu soruyu cevaplandırmayınız)

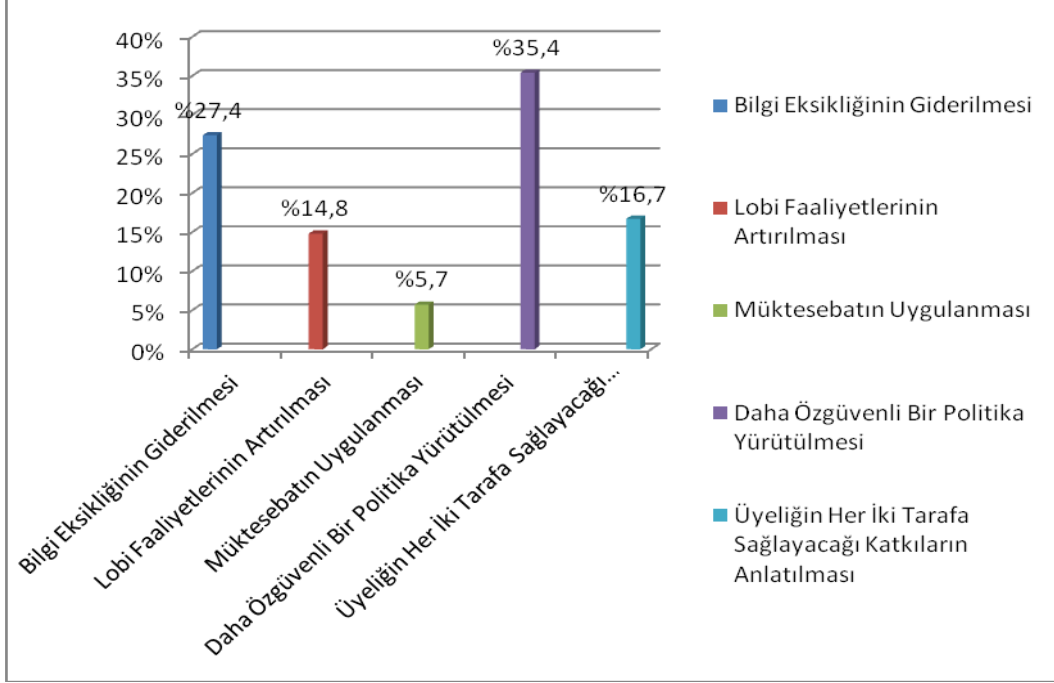
Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği hakkında gerek Türk gerekse Avrupa kamuoyunun önündeki sıkıntıların başında önyargıların geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Avrupa Birliği üyelerinin Türkiye'ye karşı önyargısı Türkiye'de Birliğe yönelik ilginin azalmasına

neden olmaktadır. Bu sebeple tarafların birbirlerini iyi tanımaları müzakere sürecinde oldukça önemlidir. Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı önyargıları giderip samimi bir tavırda olursa, demokrasi, insan hakları gibi değerlerinin korunması, diğer kültür ve dinlere karşı saygı duyulması, bunlarla diyalog içinde bulunduğunun gösterilmesi açısından dünyaya önemli bir mesaj vermiş olacaktır. Avrupa Birliği'ne yönelik olumsuz düşünce de olan üniversite öğrencilerinin %41,9'u Türkiye'ye karşı önyargının ve samimiyetsizliğin giderilmesini Avrupa Birliği'ne yönelik düşüncelerinin olumluya dönüşmesi için ilk sırada yer aldığını ifade etmiştir. Avrupa Birliği üyelerinin bazılarının Türkiye'nin Müslüman bir ülke olmasından ve Avrupalı değerleri paylaşmadığı düşüncesinden dolayı Türkiye'nin yerinin Avrupa olmadığını söylemesi bu önyargı ve samimiyetsizliğin çirkin yüzünü ortaya koymaktadır. İkinci sırada %26,5'lik oran ile Türkiye'ye karşı yapılan çifte standarttan vazgeçilmesi gelmektedir. Özellikle Kıbrıs konusunda uygulanan çifte standart ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin siyasi taleplerinin bir kritermiş gibi Türkiye'ye sunulması, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin önündeki en büyük engellerdir diyebiliriz. Türkiye ile aynı dönemde müzakere sürecine başlamasına ve işsizlik oranı, ekonomik göstergeleri, yolsuzluk ve organize suçlardaki yaygınlığa rağmen Hırvatistan'ın 8 yıl gibi kısa bir süre içerisinde Avrupa Birliği üyesi olması Birliğin Türkiye'ye karşı uyguladığı çifte standartın bir başka yansımasıdır. Üçüncü sırada %14,1'lik oran ile vize muafiyetinin sağlanması gelmektedir. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik çifte standart uyguladığı bir diğer konu da vize muafiyeti konusudur. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile katılım müzakereleri yürüten fakat vize muafiyeti tanınmayan tek ülke konumunda olması bu durumun en açık kanıtıdır. Türkiye'nin hukuken üyelikten önce kazanılmış bir hak olarak vize muafiyetine bir an önce kavuşması gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin aday ve aday adayı olan Batı Balkan ülkelere vize muafiyeti sağlayıp Türkiye'ye sağlamaması kabul edilemez bir durumdur.

Şehir bazında incelediğimizde Erzurum'daki üniversite öğrencilerinin %37'sinin ilk sırada vize muafiyetinin sağlanması şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Gaziantep'teki üniversite öğrencilerinin %23'ü ilk sırada çifte standart uygulanmaması, ikinci sırada %22'lik oran ile üyelik tarihi verilmesi şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 9.

Soru 8: Türk kamuoyunda Avrupa Birliği algısı ile ilgili olarak Türkiye neler yapmalıdır?

Türkiye'nin kamuoyundaki Avrupa Birliği algısı ile ilgili olarak neler yapması gerektiği sorusuna, üniversite öğrencilerinin %35,4'ü daha özgüvenli bir politika yürütülmesi şeklinde cevap vermiştir. Türkiye, Avrupa Birliği üyeliği sürecinde üzerine düşeni yapmaya devam ederken bir yandan reform sürecine sahip çıkarak Avrupa Birliği içerisinde kendisine karşı önyargıyla yaklaşanlara gerekli cevabı vermektedir. Türkiye, dünya politikasında ağırlığı giderek artan bir ülke olarak emin adımlarla ilerlerken, her alanda daha özgüvenli bir politika izlemesi kaçınılmaz bir hal almaktadır. Zira Türkiye'nin son dönemde dış politika açısından kazandığı özgüven ortadadır. Üniversite öğrencileri özellikle Avrupa Birliği ile ilişkiler bağlamında Türkiye'nin bu özgüvenini karşı tarafa daha da iyi hissettirecek şekilde hareket etmesi gerektiği görüşündedir. Bu sayede Türkiye'ye karşı Avrupa Birliği tarafından yapılan çifte standartın önüne geçileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

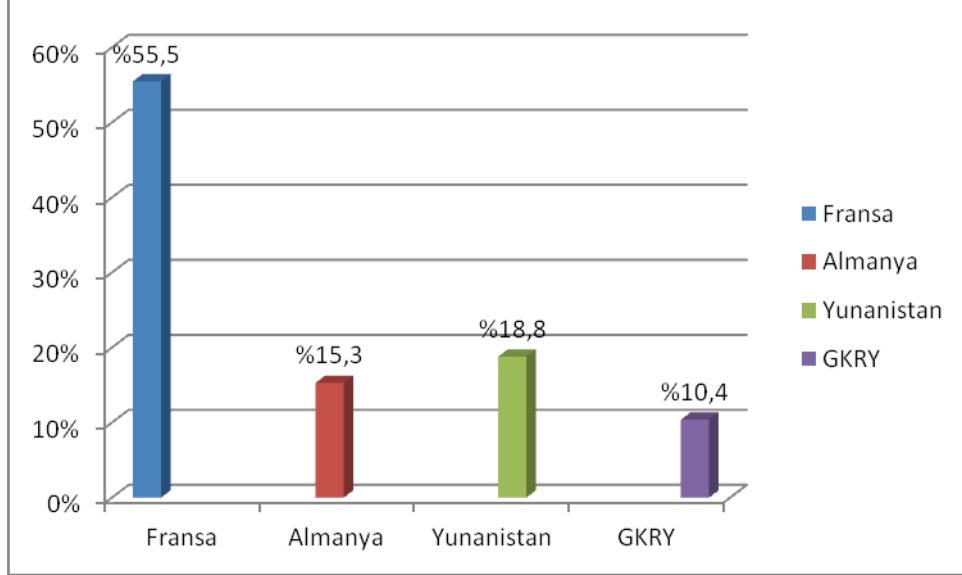
Üniversite öğrencilerinin %27,4'ü kamuoyundaki Avrupa Birliği algısı ile ilgili olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği hakkındaki bilgi eksikliğini gidermesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Avrupa Birliği üyelik süreci toplumun her kesiminin desteğiyle mümkün olacağı için tüm vatandaşları sürece dahil etmek, üyeliğin taraflara getirileri ve müzakere süreci

hakkında anlaşılır bir şekilde bilgi edinmelerini sağlamak hayati öneme sahiptir. Çünkü bu konu hakkındaki bilgi eksikliği giderilmezse, bunun yerini söylentiler ve yanlış bilgiler olarak sürecin gidişatını olumsuz yönde etkileyecek sonuçların doğmasına yol açabilir. Üniversite öğrencileri, kendilerinin Avrupa Birliği hakkındaki bilgi düzeyi oldukça yüksek olmasına rağmen kamuoyunun genelinde bilgi eksikliğinin mevcut olduğu ve bunun giderilmesi konusunda hemfikirdir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin %16,7'si üyeliğin her iki tarafa sağlayacağı katkıların daha iyi anlatılması gerektiği konusunda görüş bildirmiştir. Bu durumun aslında bilgi eksikliği ile bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kamuoyunda mevcut algılardan biri de Avrupa Birliği'ne üye olunduğu takdirde sadece Avrupa Birliği'nin bu durumdan kazançlı çıkacağı yönündeki algıdır. Bu durum doğru değildir. Türkiye'nin de Avrupa Birliği üyeliğinden dolayı birçok kazanımı olacağı ortadadır. Yani burada kazan-kazan durumu söz konusudur. Avrupa kamuoyunda da bu konuda bazı önyargılar mevcuttur. Avrupa Birliği üyelerinden bazıları Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yük olacağı şeklinde bir algıya sahiptir. Bu algılar Türk kamuoyunun Avrupa Birliği üyeliği konusunda isteksiz bir tutum içerisinde olmasına yol açacağından, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın dile getirdiği “Avrupa Birliği'ne yük olmaya değil, yük almaya gidiyoruz” söyleminin altının iyice çizilmesi gerekmektedir.

Şehirler açısından incelediğimizde Ankara'daki üniversite öğrencilerinin %31,5'inin ilk sırada üyeliğin her iki tarafa sağlayacağı katkıların anlatılması cevabını verdiği görülmektedir. Erzurum'daki üniversite öğrencilerinin %37'si ise ilk sırada bilgi eksikliğinin giderilmesi şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 10.

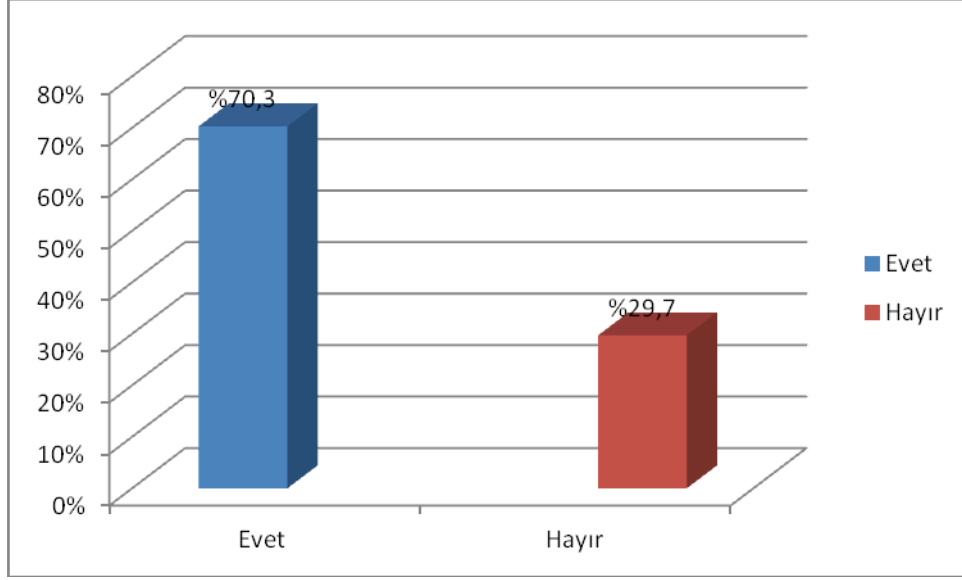
Soru 9: Sizce Türkiye’de Avrupa Birliği’ne yönelik olumsuz düşüncelerin oluşmasında hangi ülke daha etkindir?

Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği ile ilgili yapılan olumsuz açıklamalar doğal olarak Türk kamuoyunun Avrupa Birliği’ne yönelik algısını etkilemektedir. Bu konuda Fransa’nın başı çektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Fransa’nın Eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğine yönelik yapılan olumsuz açıklamalar ve Fransa’nın 5 müzakere başlığını veto etmesi Türkiye’nin Fransa’yı müzakere sürecini tıkayan ülke olarak algılamasının temel nedenidir. Ancak son seçimlerle François Hollande’ın Fransa Cumhurbaşkanı olarak seçilmesi Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin gelişmesi için bir umut olmuştur. Hollande’ın Türkiye ile Avrupa Birliği müzakere sürecinde beyaz bir sayfa açma yönündeki söylemleri ardından Fransa, Türkiye’nin Avrupa Birliği müzakerelerinde tıkadığı 5 başlıktan biri olan 22. faslın önündeki engeli kaldırmıştır. Ancak bu durum üniversite öğrencilerinin %55,5’inin Fransa’yı Avrupa Birliği’ne yönelik olumsuz düşüncelerin oluşmasında en etken ülke olarak görmesine engel olamamıştır. İkinci sırada %18,8 ile Yunanistan, %15,3 ile Almanya gelmektedir. Angela Merkel tarafından Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğine yönelik olumsuz söylemler zaman zaman dile getirilse de 2007 yılında Almanya’nın dönem başkanlığı sırasında 3 müzakere başlığının görüşmelere açılmış olması ve bugüne kadar aynı dönem başkanlığı içerisinde açılan en fazla başlık sayısı olması Fransa’nın bu konuda daha olumsuz bir imaja sahip olmasını sağlamıştır diyebiliriz.

Tablo 11.

Soru 10: Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği dışında seçeneği var mı?

Türkiye'nin özellikle son yıllarda izlemiş olduğu çok yönlü dış politika ve ekonomik açıdan gelişen bir ülke olması Türkiye'nin dış politikada daha özgüvenli bir şekilde hareket etmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik uyguladığı çifte standarta karşı Türkiye de Avrupa Birliği üyeliği vizyonu devam etmesine rağmen başka alternatiflerin de olabileceği yönünde sinyaller vermektedir. Medyada Türkiye'nin eksen kayması olarak nitelendirilen bu durum aslında Avrupa Birliği'ne bir mesaj olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Şanghay İşbirliği Örgütü'nü Avrupa Birliği'nden daha iyi ve güçlü olarak nitelendirmesi Avrupa Birliği'nin özellikle Türkiye konusunda sağlam bir yol haritası çizmesi için bir çağrıdır diyebiliriz. Aslında Türkiye daha sonra Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Avrupa Birliği'ne karşı bir alternatif olmadığını söylese de burada asıl amacın Avrupa Birliği'nin bir alternatifi olduğu izleniminin yaratılması olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye bu yolla tabiri caizse Avrupa Birliği'nin gözünü korkutmak istemektedir. Bu söylemlerin ardından Angela Merkel'in Türkiye ile müzakerelerin devam etmesi gerektiği yönündeki ifadeleri bu stratejinin başarılı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Tabi bu söylemlerin yalnızca sözde kalmaması bir an önce uygulamaya geçirilmesi müzakere sürecinin gerektiği şekilde sürmesini sağlayacaktır.

Öğrencilerin %70,3'ü Türkiye'nin Avrupa Birliği dışında başka seçenekleri de olduğunu, % 29,7'si Türkiye'nin başka seçeneği olmadığını ifade etmiştir. Evet cevabının yüksek olması gençlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği fikrinden vazgeçtiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Sürecin uzamasından kaynaklı bir hayal kırıklığı yaşanıyor olmasına rağmen üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği üyeliği vizyonu devam etmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik için başvurmasından itibaren tam 54 yıl geçmiştir. Bu bir rekordur. Dünya üzerinde başka hiçbir ülke bir uluslararası örgüte üye olmak için bu kadar beklememiştir. Bu özelliği Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin diğer aday ülkelerle Avrupa Birliği ilişkilerinden ne kadar farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Müzakere sürecinin başladığı tarih itibariyle değerlendirdiğimizde rekorun yine Türkiye'ye geçeceğini öngörmek yanlış olmayacaktır. Ancak şu bir gerçektir ki bu sürecin uzaması kamuoyunda Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyen kişilerin inancının kırılmasına yol açmaktadır. Bu araştırma Türkiye'nin çeşitli illerindeki üniversite öğrencilerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği süreci, Avrupa Birliği'nin geleceği ve çözüm önerilerine ilişkin düşüncelerini ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre; Türkiye'de Avrupa Birliği hakkında oldukça yüksek bilgi düzeyine sahip üniversite öğrencilerinin çoğunluğu Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine destek vermektedir. Verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere gençlerin büyük çoğunluğu 20 yıl da sürese Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olacağı görüşündedir. Bu çerçevede tablonun sanılanın aksine o kadar da kötü olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yaşanan gelişmelere bağlı olarak zaman zaman donma noktasına gelen ilişkilere rağmen üniversite öğrencilerinin bu konuda bir umudu olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği'nin bu gençlerin inancını devam ettirmesi için herşeyden önce Türkiye'ye karşı mevcut olan önyargıları yıkması ve samimiyetsizliği gidermesi gerekmektedir. Özellikle 11 Eylül sürecinden sonra İslam dininin terörizm ile aynı tarafta gösterilmesi ve bu çerçevede Müslüman bir ülke olarak Türkiye'nin ötekileştirilmesi kabul edilemez bir durumdur. Ayrıca Türkiye'ye uygulanan çifte standarta son verilmesi ve vize muafiyeti gibi Türkiye'nin çoktan edinmiş olduğu hakların iade etmesi gerekmektedir. Türkiye de kamuoyunun Avrupa Birliği hakkındaki bilgi eksikliğini giderici yönde çalışmalar yaparak, sahip olduğu stratejik, ekonomik ve siyasi özellikleri yanında özellikle son yıllarda etkin olarak kullandığı kültürel ve diplomatik araçlardan oluşan yumuşak güçler ile kazandığı özgüveni Avrupa Birliği ile

ilişkilerde daha çok ön plana çıkartmalıdır. Ayrıca üyeliğin her iki tarafa sağlayacağı katkıların anlatılarak reform sürecine sahip çıkılmaya devam edilmesi gerekmektedir. Başta Fransa, Yunanistan ve Almanya olmak üzere Avrupa Birliği üyesi ülkelerin Türkiye'ye bakış açılarının yeniden gözden geçirilmesi sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi açısından oldukça önemlidir. Avrupa Birliği küresel bir aktör olmak istiyorsa Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu unutmamalıdır. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki; Türkiye'deki gençler Avrupa Birliği'ni istiyor!

KAYNAKÇA

- Ayata, Ali, Ercan, Murat, “*Avrupa Birliği ve Türkiye İle İlişkileri*”, Nobel Yayınları, Ankara, 2012.
- Bechev, Dimitar, “*What Does Turkey Think*”, European Council On Foreign Affairs, Londra, 2011.
- Büyüköztürk, Şener, “*Anket Geliştirme*”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, 2005, s.133-151.
- Canbolat, İbrahim S., “*Avrupa Birliği ve Türkiye*”, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul, 2011.
- Eralp, Nilgin Arısan, “*Türkiye AB Projesi’nden Vaz mı Geçiyor?*”, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Yayınları, Eylül 2012.
- Keskin, Hakan, “*Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği*”, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Yayınları, 2010.
- Kramer, Heinz, “*The Future of Turkish-Western Relations*”, Südosteuropa Mitteilungen, 2013, s. 57-72.
- Kylstad, Ingrid, “*Turkey and the EU: A ‘new’ European identity in the making?*”, LSE ‘Europe in Question’ Discussion Paper Series, Londra, 2010.
- Morelli, Vincent L., “*European Union Enlargement: A Status Report on Turkey’s Accession Negotiations*”, Congressional Research Service, Washington, 2013.
- Özçelik, Mücahit, “*İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Dış Politikası*”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 29, 2010, s. 253-269.
- Polenz, Ruprecht, “*Besser für beide. Die Türkei gehört in die EU*”, Edition Körber-Stiftung, Hamburg, 2010.
- Schirnböck, Peggy, “*Der EU-Beitritt der Türkei: Eine unüberwindbare Hürde? Eine Studie über die Hindernisse bei der Integration der Türkei in die Strukturen der EU*”, Diplomica Verlag, Hamburg, 2012.
- Seufert, Günter, “*Außenpolitik und Selbstverständnis. Die gesellschaftliche Fundierung von Strategiewechseln in der Türkei*”, SWP-Studien, Berlin, Haziran 2012.
- Transatlantic Trends, “*Key Findings 2011*”, German Marshall Fund of the United States, 2012.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “*Hizmet İçi Eğitim Kitabı*”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2012.
- Zapf, Uta, “*Turkey and the European Union: A Complicated Relationship*”, Südosteuropa Mitteilungen, 2013, s. 95-98.

İnternet Kaynakları

Aydın, Yaşar, “*Türkisch für Fortgeschrittene*”, The European, Das Debatten-Magazin, (çevrimiçi), 27.02.2013, <http://www.theeuropean.de/yasar-aydin/5934-merkels-tuerkei-besuch>, Erişim 08.05.2013.

Grabbe, Heather, Ülgen, Sinan, “*The Way Forward for Turkey and the EU*” *A Strategic Dialogue on Foreign Policy*, Ekim 2010, (çevrimiçi), http://carnegieendowment.org/files/turkey_eu_policy1.pdf, Erişim 07.05.2013.

Hürriyet, “*AB, Türkiye İle 22. Faslın Açılmasına Karar Verdi*”, (çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/planet/23580534.asp>, Erişim 07.07.2013.

Radikal, “*AB Üyeliği İçin Destek ‘Tarihi Dip’te*”, 16.01.2013, (çevrimiçi), http://www.radikal.com.tr/turkiye/ab_uyeligi_icin_destek_tarihi_dipte-1117068, Erişim 08.08.2013.

Statista, “*Jugendarbeitslosenquote in den Mitgliedsstaaten der Europäischen Union im Juli 2013*”, (çevrimiçi), <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/74795/umfrage/jugendarbeitslosigkeit-in-europa/>, Erişim 30.07.2013.

Turkish News, Rıdvan Karluk, “*Avrupa Birliği Üyeliğine Destek En Düşük Seviyede*”, 01.10.2012, (çevrimiçi), <http://www.turkishnews.com/tr/content/2012/10/01/avrupa-birligi-uyeligine-destek-en-dusuk-seviyede/>, Erişim 09.07.2013.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, “*Katılım Müzakereleri*”, (çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37>, Erişim 01. 07. 2013.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, “*Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum*”, (çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=65>, Erişim 10. 07. 2013.

T.C Dış İşleri Bakanlığı, “*Türkiye-AB İlişkileri*”, Temel Dış Politika Konuları, (çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, Erişim 10. 07. 2013.

T.C Dış İşleri Bakanlığı, “*Pozitif Gündem*”, Temel Dış Politika Konuları, (çevrimiçi), <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerine-genel-bakis.tr.mfa>, Erişim: 10.05.2013

Vatan Gazetesi, “*Endişeli Kemalistler Haklı Çıkıyor*”, 23.08.2012, (çevrimiçi), <http://haber.gazetevatan.com/endiseli-kemalistler-hakli-cikiyor/476278/1/gundem>, Erişim 10.07.2013.

Konrad
Adenauer
Stiftung

ISBN: 978-605-4679-05-8

www.kas.de/tuerkei